ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии шурои диссертатсионии 6D.КОА-093–и назди Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба диссертатсияи Қозизода Шӯҳратҷон дар мавзуи «Таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955-2021)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 – Таърихи ватанӣ).

Комиссияи экспертӣ дар ҳайати доктори илмҳои таърих Ҳасанова М.М., доктори илмҳои таърих Қурбонзода Х. ва номзади илмҳои таърих, дотсенти кафедраи таърихи умумӣ ва муносибатҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ Наҷмуддинзода Т.А. ки бо қарори шурои диссертатсионии 6D.КОА-093 назди Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ аз 02.06.2026 таъсис дода шудааст, бо таҳқиқоти диссертатсионии Қозизода Шӯҳратҷон дар мавзуи «Таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955-2021)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих, 6D020301 – Таърихи ватанӣ мувофиқат мекунад.

Рисолаи илмии Қозизода Ш. дар мавзуи «Таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955–2021)», ки барои ҳимоя пешниҳод шудааст, таҳқиқоти мустақилона, мукаммал ва анҷомёфта ба ҳисоб рафта, ба талаботи муқарраршуда нисбат ба рисолаҳои илмӣ барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисос пурра ҷавобгӯ мебошад. Мавзуи интихобшуда дар таърихшиносии тоҷик яке аз масъалаҳои мубрам буда, дорои аҳаммияти муҳимми илмӣ ба шумор меравад.

Мубрамии мавзуи таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки истиқлоли давлатӣ барои омӯзиши таърихи халқи тоҷик имкониятҳои нав фароҳам оварда, шароити рушди илми таърих ва такмили методологияи таҳқиқро муҳайё намуд. Дар ин замина, омӯзиши таърихи минтақаҳо, аз ҷумла ноҳияи Масчоҳ, ҳамчун ҷузъи муҳимми таърих аҳаммияти хос касб мекунад. Аҳаммияти мавзуъ ҳамчунин дар он аст, ки тавассути таҳқиқи таърихи як минтақа метавон равандҳои умумимиллии рушди ҷомеаи тоҷиконро амиқтар дарк намуд ва дастовардҳои давраи истиқлолро ба таври илмӣ арзёбӣ кард.

Таҳқиқи раванди таъсисёбӣ ва рушди ноҳияи Масчоҳи нав дар давраи шуравӣ, қаҳрамонию корнамоии мардуми тоҷик дар азхудкунии як дашти ноободу беоб ва ба минтақаи пешрафтаи иқтисодию фарҳангӣ

табдил додани он ва ҳамзамон баррасии таҳаввулоти ҷиддии иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии ин минтақа дар шароити истиқлоли давлатӣ равона гардида, дорои аҳаммияти баланди назариявию амалӣ мебошад. Таҳқиқи мавзуъ имконият медиҳад, ки таърихи давраи навтарини халқи тоҷик дар натиҷаи омӯзишу баррасии ташаккул ва пешрафти як минтақа боз ҳам пурратар гардад ва инчунин натиҷаҳои он дар раванди корҳои илмӣ-таҳқиқотии таърихи ҷомеи тоҷикон ва таълими он дар муассисаҳои таълимӣ истифода гарданд.

Марҳалаи сифатан нави рушди ноҳияи Масчоҳ ба давраи истиқлоли давлатӣ рост меояд, ки дар партави сиёсати созанда ва дурбинонаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, дар баробари дигар минтақаҳои кишвар, симои иҷтимоию иқтисодӣ ва фарҳангии он ба таври куллӣ дигаргун гардид. Дар натиҷа, ноҳия ба яке аз минтақаҳои муҳимми саноатию кишоварзӣ ва фарҳангии ҷумҳурӣ табдил ёфт.

Рисола омӯзиши раванди ташкилёбӣ ва рушди ҳаёти иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳро дар ду марҳалаи давраи таърихи навтарин - замони шуравӣ ва сӣ соли давраи соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон фаро мегирад. Таҳқиқот дар асоси маводи амиқи бойгонӣ, маълумоти матбуоти расмии даврӣ ва адабиёти илмии мавҷуда мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтааст.

Дараҷаи таҳқиқи мавзуи илмӣ нишон медиҳад, ки то имрӯз таҳқиқоти ҳамаҷониба оид ба таърихи ноҳияи Масчоҳ ба анҷом нарасидааст. Маводи мавҷуда асосан хусусияти публисистӣ дошта, масъалаҳоро бештар ба таври ҷузъӣ ва бе истифодаи васеи усулҳои илмӣ инъикос менамояд. Бо вуҷуди ин, баъзе ҷанбаҳои ҳаёти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳия дар асарҳо ва мақолаҳои алоҳида то андозае баррасӣ шудаанд.

Дар раванди таҳқиқ муаллиф аз асарҳои гуногуни давраи шуравӣ ва соҳибистиқлолӣ, инчунин таҳқиқоти марбут ба вилояти Суғд истифода намудааст, ки ин ба фарогирӣ ва низомнокии таҳлил мусоидат намудааст. Дар маҷмӯъ, манобеи истифодашуда имкон додаанд, ки масъалаҳои асосии мавзуъ ба таври нисбатан мукаммал ва муътамад баррасӣ гарданд.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки муаллиф дар асоси манобеи муътамад, шумораи зиёди асарҳои илмии нашршуда ва маводи бойгонию матбуоти даврии вобаста ба таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ дар солҳои 1955-2021 таҳқиқоти маҷмӯӣ ва нисбатан мукаммали илмиро анҷом додааст. Ин таҳқиқот бори нахуст дар таърихнигории

ватанӣ ба сурати мустақил анҷом ёфтааст. Дар натиҷаи таҳлил ва омӯзиши ҳамаҷонибаи сарчашмаҳои мухталиф ва адабиёти илмӣ, муҳаққиқ таърихи давраи навтарини яке аз ноҳияҳои калони ҷумҳурӣ ва маркази муҳимми кишоварзию агросаноатии кишвар, ноҳияи Масчоҳро ба таври илмӣ бозсозӣ ва пешниҳод намудааст.

Доир ба натиҷаҳои таҳқиқот, ки бо кори диссертатсионӣ алоқамананданд, 12 мақолаи илмӣ нашр кардааст, ки аз он 4 мақолаи илмӣ дар нашрияҳои аз тарафи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тақризшаванда чоп шудаанд.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот инъикоси таърихи ташакулёбӣ ва рушди иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ мебошад. Бахри ноил гаштан ба ин ҳадаф, пеш аз ҳама ҳалли вазифаҳои зерин пеш гузошта шуданд: омӯхтани сабабҳо ва омилҳои асосии ташкилёбии ноҳияи Масчоҳи нав, аз ҷумла таҳқиқи раванди азхудкунии заминҳои бекорхобидаи дашти Дилварзин ва обёрикунии он, муҳоҷиркунонии аҳолӣ ва таъсири онҳо ба рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии ноҳия; баррасии муҳайё сохтани шароити иқтисодию иҷтимоии ноҳия дар давраи шуравӣ ва ба ноҳияи калони пахтакорӣ табдил ёфтани Масчоҳ; инъикоси ҳаёти фарҳангӣ, вазъи маориф ва дигар равандҳои иҷтимоӣ дар ноҳия тавассути истифодаи манобеи гуногуни илмӣ ва бойгонӣ; марҳала ба марҳала нишон додани тағйироти сохторӣ, иҷтимоию-иқтисодӣ ва таҳлили дигаргунсозиҳои сифатии замони соҳибистиқлолӣ дар дар ҳаёти ноҳияи Масчоҳ.

Навгонии илмии таҳқиқот аз он бар меояд, ки бори нахуст масъалаи ташкилёбии ноҳияи Масчоҳ, вазъи иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, ба маркази калони кишоварзӣ табдил ёфтани он дар ду марҳалаи таърихӣ дар доираи як рисолаи илмӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалиии таҳқиқот бори аввал дар асоси таҳлили доираи васеи маводи бойгонӣ, маълумоти омориву санадҳои меъёрӣ, ҳуҷҷатҳои расмӣ ва адабиёти илмӣ ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955-2021) мавриди омӯзиши ҳамаҷониба қарор гирифт. Натиҷаҳои таҳқиқ ва хулосаҳои илмии рисола ба раванди омӯзиши таърихи иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии Тоҷикистон, махсусан омӯзиши таърихи давраи навтарини халқи тоҷик ба мутахассисони соҳаи таърих ва дигар илмҳои ҷомеашиносӣ кӯмак хоҳад намуд. Маводи диссертатсия дар раванди таълим ва омӯзиши фанҳои ҷомеашиносӣ, пеш аз ҳама «Таърихи халқи тоҷик», «Таърихи муосири Тоҷикистон», «Таърихнигории таърихи халқи тоҷик» ва курсҳои махсус оид ба таърихи давраи навтарин ба таври васеъ истифода хоҳанд шуд.

Хулосаҳои таҳқиқотӣ ва таҳлилҳои илмии дар рисола овардашуда имконият медиҳанд, ки ҷараёни ташаккул ва рушди ҳаёти иқтисодию иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ дар солҳои 1955-2021 ба таври дақиқу асоснок нишон дода шавад. Ин натиҷаҳо метавонанд ҳангоми таълифи асарҳои ҷомеи бунёдӣ оид ба таърихи халқи тоҷик ва вилояти Суғд мавриди истифода қарор гиранд.

Автореферати рисола ба талаботи имрӯзаи корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ пурра ҷавобгӯ буда, мазмун ва муҳтавои диссертатсияро ҳамаҷониба инъикос менамояд ва ба чоп тавсия дода мешавад.

Ҳамин тавр, комиссияи экспертӣ хулоса менамояд, ки диссертатсия аз ҷониби Қозизода Шӯҳратҷон таҳияшуда таҳқиқоти илмии мустақилона ва ҷамъбастшуда буда, муаллифи рисола мақсаду вазифаҳои пешгузоштаро пурра иҷро намудааст, асосҳои методологӣ ва методҳои илме, ки истифода шудаанд, ҷавобгӯи талаботи муосири илм мебошанд. Аз рӯйи натиҷаҳои ба дастомада, истифодаи амалӣ ва сифати таҳқиқ, рисола ба талаботи муқаррарнамудаи Низомномаи Шурои диссертатсионӣ ҷавобгӯ буда, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 – Таърихи ватанӣ) ба ҳимоя тавсия дода мешавад.

Комиссияи экспертӣ диссертатсияи Қозизода Шӯҳратҷон дар мавзуи «Таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955-2021)»-ро барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих, 6D020301 – Таърихи ватанӣ дар асоси банди 60-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» баррасӣ намуда,

ҚАРОР КАРД:

1.Диссертатсияи Қозизода Шӯҳратҷон дар мавзуи «Таърихи инкишофи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва фарҳангии ноҳияи Масчоҳ (1955-2021)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих, 6D020301 – Таърихи ватанӣ ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи экспертӣ муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ - таҳқиқотиашон ба ихтисоси 6D020301 – Таърихи ватанӣ мувофиқат доранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

– **Ҳомидзода Фурқат Муқим** – доктори илмҳои таърих, муовини ректор оид ба илм ва инноватсияи Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон.

– **Артиқов Абдурафиқ Абдраманҷонович** – номзади илмҳои таърих, дотсент, декани факултети таърих ва муносибатҳои байналхалқии Донишгоҳи Славянии Россия ва Тоҷикистон.

4. Барои ҷойгир кардани эълони ҳимояи диссертатсия дар сомонаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сомонаи Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А.Дониши АМИТ иҷозат дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис (100 нусха) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи ташхис:
доктори илмҳои таърих Ҳасанова М.М.

Аъзои комиссияи ташхис:
доктори илмҳои таърих Қурбонзода Х.

номзади илмҳои таърих, дотсент Наҷмиддинзода Т. А.

ИНСТИТУТИ ТАЪРИХ, БОСТОНШИНОСӢ ВА МАРДУМШИНОСИИ ба номи АҲМАДИ ДОНИШИ АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОҶИКИСТОН
ШУЪБАИ КАДРҲО

«22» 06 2026